

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Благой Никитов Видин

Уважаеми членове на научното жури,

Със заповед на Ректора на ЮЗУ съм назначен за член на научното жури за публична защита на дисертационен труд на тема: „Ролята на националните парламенти в законодателния процес на Европейския съюз преди и след Договора от Лисабон“ за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.6 Право, на Илиан Колев Точев, докторант в Правно-исторически факултет, катедра „Международно право и международни отношения“ на Югозападния университет „Неофит Рилски“ – Благоевград. Научен ръководител на докторанта е доц. д-р Николай Попов

Кратки биографични данни за докторанта

Докторантът Илиан Колев Точев е роден на 28 април 1967 г., завършил е право в Софийски университет „Св. Климент Охридски“. Докторант е на самостоятелна подготовка в Югозападен университет „Неофит Рилски“ зачислен със заповед на Ректора 3242/18.11.2013г. В момента работи като главен секретар в Изпълнителна агенция по горите.

Описание на представените материали

Представеният комплект материали, включва следните документи:

- автобиография в европейски формат;
- дисертационен труд;
- автореферат;

- списък на научните публикации по темата на дисертацията;
- копия на научните публикации;

Докторантът е приложил три броя публикации, всичките публикувани и представени в пълен текст.

Актуалност на темата

Темата на дисертационния труд е актуална. Тя запълва една празнота в българската правна наука относно промяната на обществените отношения, свързани с ролята и мястото на националните парламенти в законодателния процес на Европейския съюз, като обхваща периода преди и след Договора от Лисабон.

Публикации по дисертационния труд

По темата на дисертационния труд докторантът има две отпечатани статии и една книга.

1. “Влияние на националните парламенти в европейската политическа система „ - статия, Точев, И., списание „Общество и право“, бр.2/ 2016 г., издателство „Нова звезда“.

2. “Парламентарен контрол по европейските въпроси в Република България“ - статия, Точев, И., международен научен журнал „Перспективи“, бр.1/2016 г., издателство „Пропелер“.

3. Парламентарен контрол – книга, Точев, И., издателство „Фондация буквите“, 2014 г.

И трите публикации отразяват резултатите на научното изследване и ги представят за публично обсъждане.

Мнение по дисертационния труд

Представеният за рецензия труд е 220 страници, включително съдържанието на използваната литература от общо 180 литературни източника, от които 33 източника на

български език, 147 на чужд език, 20 интернет източника, направени са 119 бележки под линия.

В структурно отношение дисертацията включва увод, три глави, заключение и използвана литература. Две от главите съдържа по 3 раздела, като глава първа съдържа 4 раздела.

Докторантът Илиан Точев е анализирал значителна по обем научна литература, като задълбочено изследва ролята и правомощията на националните парламенти в страните членки на Европейския съюз, свързани със законодателния процес в ЕС. Изследват се правомощията, също така се прави сравнителен анализ на тези правомощия преди приемането на Договора от Лисабон и периода след неговото приемане, като се отчита нарастващото влияние на националните парламенти при приемане на решенията на наднационално ниво.

Докторантът владее материята и навлиза в научната полемика, като излага аргументи и отстоява собствените си възгледи. Достоинствата на дисертационния труд са и практическото му значение, както и в множеството предложения за усъвършенстване на правната уредба за участие на членовете на Европейския парламент от Република България в обсъждането и вземането на решения от българския парламент по въпросите на Европейския съюз. Използван е сравнителноправният и международноправният метод на изследване в техния исторически аспект.

Представено е аналитично изследване, което демонстрира задълбочени теоретични познания и съдържа редица научни приноси и предложения за усъвършенстване на законодателството. Изследването показва способността на автора да изгражда и обосновава самостоятелни научни тези. Дисертационния труд представлява интерес както за международноправната теория, така и за практиката.

Илиан Точев изследва историческото развитие на парламентарното управление. Посочени са мирът и желанието за сътрудничество между държавите в Европа, като основни мотиви за обединение и интеграция между тях. Изследва се значението на английския парламентаризъм за развитието на парламентаризма в Европа. Съществено влияние върху парламентаризма в Европа оказва Великата френска революция от 1789 г.

Тя води до институционализирането на общо и пряко изборно народно представителство, до утвърждаване на „свободния мандат“, на гражданските права и свободи.

В исторически аспект се изследва развитието на парламентаризма в неговите различни етапи. Ранният парламентаризъм се определя като дуалистичен, поради зависимостта на правителството от монарха и от парламента. След Втората световна война започва времето на съвременния /рационализиран/ парламентаризъм, при него се засилва ролята на правителството.

Докторантът свързва развитието на парламентарната демокрация с еволюцията на конституциите, която се представя чрез конституционни поколения и вълните в тях. Първото поколение обхваща периода от 1776 г. до 1812 г., второто са създадените конституции през XIX век до началото на Първата световна война, третото обхваща конституциите между двете световни войни. Четвъртото е след края на Втората световна война. Последното поколение конституции обхваща няколко вълни, към първата се отнасят Конституцията на Италия от 1947 г., Основният закон на Федерална република Германия от 1949 г., Конституция на Петата френска република от 1958 г. Втората вълна обхваща конституциите на Гърция-1975 г, Португалия- 1976 г., Испания- 1978 г. Третата вълна се отнася за конституциите след „нежните“ революции в Източна Европа през 1989г.

Докторантът разглежда и анализира процесът на многообразие на участниците в европейския политически процес и тяхното взаимодействие на много нива, което, според него, води до продължаващо сближаване на националните и общностните инструменти, където главните участници в държавите членки се опитват да постигнат по-голяма ефективност в подготовката, взимането и изпълнението на решения чрез европейските институции.

Европейският съюз, представлява съюз на демократични държави. Институциите и процедурите на политическия процес са различни във всяка една от тях и в този смисъл, членството в ЕС не води до унифициран модел на западното следвоенно общество и държавни структури. Всяка държава създава своята конституционална система според различната си история, политическа структура и основополагащи принципи за ролята на институциите в организацията на обществото

Докторантът изследва същността на Европейския съюз, която се характеризира с продължаващото разширяване на неговите отговорности и правомощия, които разширяват и обхвата на политическите сфери. Едновременно все повече компетенции се прехвърлят от изключително национално ниво към наднационално ниво.

Специално внимание докторантът отделя на основните принципи на парламентарната демокрация и тяхното значение за Европейския съюз и националните парламенти. Илиан Точев аргументирано достига да извода, че същността на ЕС се крие в многопластова система на управление и като следствие – във възможностите и предизвикателствата за създаване на специфичен вид парламентарно управление в рамките на европейския институционален дизайн и неговата динамика. Възприемайки концепцията на многопластово и с голям брой участници управление, може да се приеме, че Европейския парламент и националните парламенти са като два законодателни ешелона, които се опитват да запълнят парламентарната празнина в европейското управление.

В самостоятелен раздел са изследвани различните системи на организация на парламентарния контрол свързан с европейските въпроси в националните парламенти, както и възможностите за оценка на ефикасността и ефективността на парламентарния контрол. Всички системи на парламентарен контрол се базират на принципа на отговорността на правителството и неговите министри. За да се разбере и изясни ролята на националните парламенти в Европейския съюз е необходимо да се отбележи, че принципа за отговорността на правителството е основополагащ. Националният контрол, от страна на националните парламенти, по отношение на нормотворческия процес в Европейския съюз е базиран на идеята, че правителствата зависят изцяло от парламентарната подкрепа и трябва да получават одобрение за действията си от националните парламенти. Тази отговорност се реализира чрез министрите от съответното правителство. Тезата на докторанта е, че парламентите прилагат принципа на отговорността на правителството пред тях, като се опитват да засилват методите на *ex ante* контрола с цел да инфилтрират народната воля в нормотворческите процеси в Европейския съюз, както и като държат отговорни министрите за техните действия свързани с европейските въпроси. Тези процеси се доминират от комисиите по европейски въпроси в парламентите, което се

характеризира и с взаимодействието между правителството и парламентарното мнозинство.

В глава втора, авторът на дисертационния труд анализира ролята на националните парламенти в европейския политически процес в две плоскости:

а) правомощия и методи за влияние в европейската политическа система на европейско равнище;

б) правомощия и методи за влияние в европейската политическа система на национално равнище.

Националните парламенти имат признато и нормативно закрепено право да упражняват пряк политически контрол върху съответствието на законодателните предложения на Комисията с принципа на субсидиарност, чрез въведения механизъм за „ранно предупреждение“, като елемент в системата за гарантиране на неговото спазване.

Този механизъм е един от основните лостове за влияние чрез участие в политическата система на европейско равнище и дава възможност предложението на Комисията да бъде отхвърлено, което означава, че като резултат при упражняването на това правомощие, националните парламенти се доближават най-близо до законодателните правомощия на Европейския парламент и Съвета. Тези правомощия на националните парламенти представляват повишаване на тяхната роля в нормотворческия процес и намаляване на дефицита на демократичност в съюза. Основното правомощие за влияние в европейската политическа система на национално равнище е парламентарният контрол под различни форми, който упражнява всеки един парламент върху собственото си правителство.

Съществена роля играят специализираните постоянни комисии по европейските въпроси, които са формирани във всички парламенти на държавите членки в ЕС под една или друга форма.

В глава трета докторантът анализира три основни модела на участие на националните парламенти в европейския законодателен процес. Три основни модела на парламентарно участие в европейския законодателен процес могат да бъдат разгледани :

1/ Документален подход – парламентите разглеждат европейските законодателни предложения систематично или по ad hoc селекция, евентуално приемайки препоръки. В някои от страните съгласно този метод, правителството може да преустанови свои действия в Съвета по своя инициатива или поради искане от парламента, докато парламентът приключи своето проучване на даден въпрос.

2/ Процедурен подход – правителството представя пред парламента своите преговорни позиции по основните предложения на ЕС преди всяка среща на Съвета на Европейския съюз. В този случай парламентарната отговорност се осъществява предварително върху позицията на правителството, а не само като мнение върху проектите за законодателни актове на ЕС и може да се изразява в задължителни парламентарни актове.

3/ Смесен подход от двата модела- естонският, латвийският и унгарският парламент използват този подход.

Влизането в сила на Договора от Лисабон подтиква някои национални парламенти, като тези на Италия и Германия да преминат от първия към втория модел. Влиянието на Договора от Лисабон върху взаимоотношенията между националните парламенти и правителствата увеличава демократичната легитимност на процеса на вземане на решения.

Научни приноси в дисертационния труд на Илиан Точев:

В своя автореферат Илиан Точев посочва четири научни приноса и две предложения lege ferenda за усъвършенстване на правната уредба на парламентарния контрол, свързан с европейските въпроси в Република България.

Приемам посочените научни приноси и високо оценявам предложенията за усъвършенстване на законодателството.

Критични бележки към дисертационния труд

Не споделям изразеното от докторанта становище на стр. 101 от дисертацията, че проблема с дефицита на демокрация в Европейския съюз ще се разреши чрез превръщане на ЕС във федерална държава. Съчетаването на междуправителствения и общностния

(съюзния) подход може да способства за намаляване на демократичния дефицит при вземане на решения в Европейския съюз.

Заклучение

Съдържанието на представеният за защита дисертационен труд отговаря на изискванията на чл.6, ал.3 от Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и на чл. 27, ал.2 от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ.

Ето защо предлагам на научното жури да присъди на Илиан Колев Точев, докторант на самостоятелна подготовка в Правно-исторически факултет, катедра „Международно право и международни отношения“ на Югозападен университет „Неофит Рилски“ – Благоевград образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност „Международно право и международни отношения“, професионално направление 3.6 Право.

София

31 май 2018 г.

Рецензент и член на научното жури : .....

проф. д-р Благой Видин